

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

95. An licitum sit in diebus ieiuniorum sumere non solum pharmaca, & electuaria curativa, sed etiam præservativa? Et an liceat in die ieiunii sumere electuaria ex saccharo condita ob solam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

in nostro sacro Tribunali sanctae Inquisitionis Regni Siciliæ fuit denunciatus quidam Tertiarius Laicus, quod omnes particulas existentes in Pixide comedisset, præter panem, & abiurationem ex tali delicto orant, dixi, quod si talis particulas illas consumpsisset in die ieiunij, quod vtiq; præceptum ieiunij violasset ex rationibus adductis.

Hic Ioannes Vvigers in 3. part. quæst. 77. art. 5. num. 9. asserit, quod si quis speciebus consecratis in magna quantitate vtatur, non minus illis reficietur corporaliter, & sustentabitur, quam pane, & vino non consecratis. Et Lessius in 3. part. quæst. 77. art. 5. num. 11. notauit quod posset homo speciebus Sacramentalibus sumptis per totam vitam sustentari. Et id ex his patet responsio ad argumenta superius dicta; nam vt rectè obseruat Præpositus in 3. part. quæst. 77. art. 6. num. 18. quod nullo modo requiritur substantia panis, vel vini remaneat in hoc Sacramento, vt dicamur ex illo sustentari, nutriti, &c. id enim fieri potest ratione specierum, modo à nobis explicato, sed de hac opinione iterum à me alibi dictum est.

RESOL. XCV.

An licitum sit in diebus ieiuniorum sumere non solum pharmaca, & electuaria curatiua, sed etiam præseruatiua?

Et an liceat in die ieiunij sumere electuaria ex saccharo condita ob solam delectationem?

Ex quibus inferitur posse cantores, seu Musicos insignes in diebus ieiunij aliquid cibi prima mane sumere ad conferuandam vocem.

Item est de quocumque alio ad subleuandam debilitatem stomachi, vel capitis.

Et an hoc etiam liceat Religiosis canentibus in choro, an inquam, possint in die ieiunij ad conferuandam vocem aliquid cibi sumere?

Et quid si prædicti Religiosi sint insignes Musici? Ex 1. quæst. 14. & Misc. 4. Ref. 62. alias 60.

Affirmatiuè respondet P. Vidal. in Arca Theologiae Moral. tit. de ieiunio, Inquis. 1. num. 81. ubi sic ait: Inferitur primo; non frangere ieiunium iumentum aliquid per modum medicinae extra ordinariam comestionem, vt sunt electuaria; & ea saccharo condita, vulgo conferua, hæc enim, & alia similia multum conferunt ad conferuandam bonam corporis dispositionem. Ita cum D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 6. ad 3. sentiunt communiter Doctores. Ratio est, quia hæc principaliter non ordinantur ad nutritionem, quamvis aliquo modo nutriant, sed ob alios fines sumuntur, vt ad perfectè recuperandam, & conferuandam salutem, & bonam corporis dispositionem. Addo, hoc idem posse etiam intelligi, non solum de pharmacis curatiuis, sed etiam de præseruatiuis, cum in his quoque militet eadem ratio; dummodo tamen non fiat ieiunio fraus, quod contingit, si hæc, & alia sumantur principaliter in ordine ad nutriendum corpus, & ad sedandam inedia, & alio sumantur in magna quantitate, vel pluries in die, quam requirit necessitas. Ita ille; quam opinionem desumpsit, vt omnes alij ex Pasqualigo; decis. 33.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, vnde adhæreo sententiæ negatiuæ, quam ex magno Abulensi docet Fagundez de præcept. Eccles. præcept. 4. lib. 1. cap. 4. ubi sic ait: Sed dubitabis, an qui præter vnicam comestionem aliquid sumit per modum medicinae, dicatur frangere ieiunium? Negatiuè respondendum est cum D. Thoma 2. 2. quæst. 147. artic. 6. ad 3.º con-

sentiunt ibidem Caietanus, & Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. n. 3. Syluest. verb. Ieiunium, q. 3. & Nauar. cap. 21. num. 12. & omnes communiter. Notat tamen Abulensis in Marthi cap. 6. quæst. 178. videri frangere illud, qui nullam habens actualiter ægritudinem, nec timens aliquam de propinquo, medicinalem cibum sumeret; medicina enim supponit ægritudinem, vel actualiter existentem, quæ de proximo timeatur vt optime quidem notat Abulensis; aliter enim id fieret in fraudem ieiunij, & in fraudem legis nihil effeci iuste potest. Ita Fagundez: & ante omnes Innocentius in cap. 1. de Obser. ieiunij per hæc verba; Medicinam autem pro remouenda infirmitate, vel fagienda, accipere licet sine peccato in die ieiunij, sed pro conferuanda sanitate non credo. Sic Innocentius, quem etiam sequutus est Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. dub. 1. littera P. & hæc omnia contra Pasqualigum obseruat, & tueretur nouissime Pater Leandrus de præcept. Eccles. tract. 5. disputat. 5. quæst. 17. quem ego contra Patrem Vidal etiam adducere necessarium existimaui. Vide etiam Doctores, quos citat, & sequitur Martinus de San Ioseph in Monita Confess. tom. 1. l. 2. tract. 5. de ieiunio, num. 7. Vnde ex his assentior Patri Pasqualigo decis. 130. aienti, posse ieiunantem ad subleuandam debilitatem stomachi, vel capitis mane modicum ientaculum sumere; quia stante debilitate dicta, id quod ad eius subleuandam sumitur habet rationem medicinae. Et idè nec dicti cibi sumptione frangitur ieiunium, nec adhuc veniale peccatum committitur, nisi aliàs cibis qui sumitur, sit notabilis quantitas excedens notabiliter necessitatem naturæ; nam hæc (vt nuper est dictum) debet esse mensura quantitatis cibi, quæ per modum medicinae licitè sumi potest. An autem pro præseruanda debilitate superuentura, possit quis etiam sumere mane quid cibi? Dicendum est ex dictis supra posse, si certò aut probabiliter timeat aliter superuenturam; aliàs minimè. Vnde ex superioribus dictis à fortiiori patet referendam esse opinionem D. Thomæ, D. Antonini, Gabrielis, & Richardi, quos citat & sequitur Syluester verb. Ieiunium, quæst. 7. num. 9. assentientium licitum esse sumere in die ieiunij electuaria ex saccharo condita ob solam delectationem; quia hæc verè habent rationem cibi nutritiui ergo illorum sumptio extra præmissam refectionem frangeret ieiunium. Nec quod dicta electuaria sumantur ob delectationem, tollit quin eorum sumptio sit vera comestio, ordinata ex se ad nutritionem; nam intentio sumentis, non mutat naturam rerum comestibilium.

3. Nota verò hic obiter, quod ex his sequitur; posse, Cantores, seu Musicos insignes in diebus ieiunij aliquid cibi prima mane sumere ad conferuandam vocem. Ita communiter Doctores. Sed difficultas est, an hoc etiam liceat Religiosis canentibus in Choro, an inquam possint in die ieiunij ad conferuandam vocem aliquid cibi sumere? Et affirmatiuè respondet Pasqualigus, decis. 132. numero 2. eo quod etiam pertinet ad ipsorum munus in Choro canere: sed sic est, quod ieiunium non debet impedire munus conseruetum ieiunantis: ergo cum ipso conceditur quidquid est necessarium, ne tale munus impediatur. Ita ille. Sed hanc sententiam absolute prolata, fallam existimat Leandrus ubi supra, quæst. 22. & ideo asserit quod si Religiosi, qui in choro canunt sint insignes Musici, & magno cum plausu coram populo cantent: tunc optime possunt summo mane aliquid cibi sumere ad conferuandam suauitatem, & dulcedinem vocis; cum horum, & aliorum Musicorum secularium, vna in hac parte sit ratio: at vero si Religiosi, qui in Choro canunt

N. A. E. n. i. a. L. IV. V. III.

canunt, non habeant hoc munus, & exercitium speciale, sed solum cantu plano, aut sine notis id faciunt tunc nullo modo licebit summo mane ad conferendam vocem sumere; cum ad hoc modo canendum non indigeant suavi voce, & ideo parum refert, quod illam conferunt, aut non. Vide etiam Martinum de San Ioseph (*ubi supra*, numero 8. Trullench in Decalog. tom. 1. lib. 3. capit. 1. dub. 6 numero 11. & alios.

RESOL. XCVI.

An si quis in die ieiunij post prandium sumat in notabili quantitate viuas recentes, frangat ieiunium?

Et quid de malis massiliis, vulgo Limoni vel de malis medicis vulgo Aranci, & de ceteris similibus fructibus, poterunt ne adhiberi, ad sedandam sitim, in die ieiunij, quoties libuerit?

Et an frangat ieiunium, si quis ad sedandam sitim sumat poma, pyra, vnam & similia, & dentibus contrendo deglutiat succum dentibus expressum, reiecta substantia solida ab ore?

Et an quantitas duarum unciarum sit paritas materia excusans a ieiunij fractione?

Ex quo inferitur posse ieiunium sine gravi culpa; imo id etiam sine veniali culpa primo mane comedere duas uncias cibi, & bibere ad tolerandum facilius ieiunium, & postea circa meridiem prandere, & ad vesperas sumere refectiunculam.

Etiamsque deducitur, quod non frangeret ieiunium in serotina refectiuncula, qui praefixam quantitatem unciarum octo per vnam, vel duas uncias excederet.

Et cursum docetur in diebus ieiunij comedentem circiter unciam carnis non peccare mortaliter. Ex parte 10. tractatu 14. & Miscell. 4. Resolutione 58. alias 56.

§. 1. **N**egatiue responderet Pater Vidal in *Arca Theolog. Moral.* titul. de ieiunio, Inquisit. 1. numero 154. ubi sic ait: si loquamur de malis massiliis, vulgo limoni vel de malis medicis, vulgo aranci, & ceteris similibus fructibus poterunt adhiberi ad sedandam sitim, quoties libuerit, quia etiamsi habere videantur rationem cibi: at dum conteruntur dentibus in liquorem resoluuntur, & per modum potus ad stomachum transmittuntur. Ita asserit Pasqualigus *deciis* 35. qui doctissime addit in *deciis* 126. posse adhiberi per diem vnam recentem etiam in notabili quantitate ad sedandam sitim absque ieiunij fractione probat hanc suam regularem opinionem firma & probabili ratione, quae consistit in hoc, quod succus vuae in sua substantia est vinum, & habet rationem potus, cortex autem, & vinacea, seu lignea granula in acinis vuae inclusa, dum in propria substantia egeruntur, habere non possunt rationem cibi, atque addo non violant ieiunium Ecclesiasticum, per quod solum nutritius cibus prohibentur; non secus ac non frangitur, si sumeretur, & transfretur, lignum, papyrus, palea, terra, & quid simile: Ergo. Ita ille.

In part. 9. in Ref. quae nunc sequitur & fufius à medio §. 2. vsque ad §. vi. praecitatae Ref.

2. Sed ego in part. 9. fufius hanc sententiam improbaui; & nonissime improbat Pater Leandrus in *Præcept. Eccles. tractat. 5. disputat. 5. quest. 8.* & probat primò: quia certum est & indubitatum apud omnes, quod vita non solum sicca, (vt vult Pasqualigus *num. 1.*) sed & recens, sit purus cibus aptus, imò & aptissimus ad nutriendum, & ad hunc finem prima-

riò & per se à natura sordinatus: ergo sumptio eius in quantitate notabili frangat ieiunium. Consequenter, ex dictis, & ex se est euidentis. Antecedens verò probatur primò ex consensu omnium medicorum, & praecipue eorum Magistri Galeni, *lib. 2. de alim. facult. cap. 9. & lib. 1. de locis affect. cap. 4.* & sapientissimorum Medicorum Scholae Salernitanae in *Opus. de valetudine tuenda, ad regem Anglia missio, cap. 9. fol. mibi 56.* qui expressè viuas recentes, inter cibos bene nutrientes, & impugnantes, vt sunt triticum, lac, caseus, testiculi, caro porcina, oua, ficus, & similes enumerant, & *fol. 62. col. 2.* id experientia his verbis Galeni, *cap. 9. cit.* probant sic. Nam ficus, & vuae quemadmodum interfructus autumnales principatum obrinent, ita fagucibus omnibus magis nutriunt, minimùmque parui fucci habent, praesertim cum exactam maturitatem fuerint adepti. Porro, quod ipsae nutriant, maximo argumento sunt, qui vinearum fructuum custodiunt; qui cum duos menses solis vis, ac ficus, quorum custodiam praesertim, vefcunt (nisi forte panis quidpiam cum illis addant) copulenti tamen admodum sunt, Sic isti Doctores ex Galeno. Ergo ex sententia Medicorum, vuae recens, cibus purus, ac nutritius, ex natura sua est. Secundo dictum antecedens, sic ratione probò. Nam vua recens est (sicut & ficca) materia densa, masticabile, ac à dentibus conteribilis, & ordinata per se ad nutriendum: ergo verè habet rationem cibi Antecedens experientia omnibus ratione vrentibus est notum: Consequenter verò clara; nam de ratione cibi, solum est, quod de se sit ordinatus ad nutriendum, sicut & de ratione potus, quod de se magis ordinetur ad digestionem ciborum assumptorum, quàm ad nutritionem ex D. Thoma 2. 2. *questione 147. articulo 6. ad 2.* Tertio; quia si aliqua ratione vua recens deberet habere rationem potus, maximè ratione multi inclusi, at sic est, quod neccitate huius id habet: ergo. Minorem probò quia mustum intra grana inclusam, cum sit huius pars in suo toto, non est potus, sed cibus, & ideo nequit esse materia consecrationis, vt diximus 2. p. 2. *tract. 7. disp. 9. q. 30.* ergo.

3. Confirmat postea hanc veram opinionem Leandrus euertendo omnino fundamentum, quo fundatur Pasqualigus ad nouam suam sententiam stabilendam: quia in primis falsissimum est, quod in vua solum reperitur substantia triplicis generis, nempe cortex, vinacea, & succus. Nam praeter haec, inuenitur alia quarta substantia nempe, quaedam materia crassa, plena minutissimis venulis, seu filis, quae inclusa, tanquam in suo toto, est mustum, & ex qua praecipue quando vua calcatur in Torculari, exprimitur; vt notum est omnibus, quibus nota sunt vuae, & expressè docet Galenus *cap. 6. cit.* per haec verba: *Nam acinorum substantia composita est ex ipsorum velut carne, & humore, qui per carnem est dispersus, ex quo fit vinum; praeterea ex seminibus, atque ex membranis circumstantibus. Sic ille. Est post panca. Liqueat porro quod alius magis laxatur, si sola acinorum caro cum succo fuerit transfretata, sine seminibus, ac membrana extrinsecus ambientibus. Laxatur autem impensus, cum solus ipse succus expressus (musto, vulgo appellant) fuerit transfretatus. Ex hoc sanè succo alimenti non nihil corpori accedit, copiosius tamen ex carnea substantia. Sic Galenus. Ex quo clarè constat, in vna non solum reperiri substantiam triplicis generis, vt vult Pasqualigus, sed quadruplicis; ac proinde falsissimum esse fundamentum istius. Rursus falsissimum etiam est: quod ex his substantiis, solus succus in stomacho digeratur, & conuertatur in substantiam viuentis, cetera vero*